Il-Ħajja Ta' San Ġorġ Martri (1890) Ta' Mons. Luigi Vella (1859-1928) minn Għawdex

- Dun Anthony M. Saliba

Meta dan l-aħħar il-ħabib tiegħi s-Sur Ġorġ Falzon, devot kbir ta' San Ġorġ Martri, stedinni nikteb f'dan il-Ktejjeb-Programm tal-Festa titulari tal-Kolleġġjata ta' Ħal Qormi, mill-ewwel ġie f'moħħi l-ktieb dwar il-ħajja ta' dan il-qaddis martri li kien ġie ppubblikat 132 sena ilu minn Mons. Luigi Vella (1859-1928), mir-Rabat ta' Għawdex. Dan is-saċerdot, ta' għerf u qdusija straordinarja, baqa' magħruf fost l-Għawdxin bħala *Dun Alwiġ ta' Savina* minħabba r-rabta tiegħu mal-knisja tat-Twelid tal-Madonna msejħa "Ta' Savina" li hemm ir-Rabat, tefgħa ta' ġebla 'l bogħod mit-Tokk. Bis-saħħa tal-Kan. John Meilak, ħabib ieħor kbir tiegħi, irnexxieli nakkwista kopja ta' dan il-ktieb. U ħsibt li jkun xieraq li naqsam xi tagħrif dwaru mal-qarrejja ta' dan il-Ktejjeb-Programm.

Mons. Luigi Vella (1859-1928) Arċidjaknu tal-Katidral ta' Għawdex: saċerdot qaddis u awtur (Ritratt: Kollezzjoni tal-Kan. John Meilak, Għawdex).

Qabel xejn tajjeb li ngħid kelma dwar min kien Mons. Luigi Vella. Huwa twieled nhar l-10 ta' Diċembru tal-1859 u ġie mgħammed l-għada fil-knisja ta' San Ġorġ fir-Rabat, li dak iż-żmien kienet tagħmel parti mill-parroċċa tal-Katidral. Fil-fatt huwa kien ġie mgħammed mill-Kan. Mikiel Buttiġieġ li dak iż-żmien kien l-Arċipriet tal-Katidral u li fi ftit snin kellu jsir l-ewwel Isqof ta' Għawdex. Luigi kien is-seba' wild minn erbatax tal-familja Vella mir-Rabat

ikompli f'paġna 62

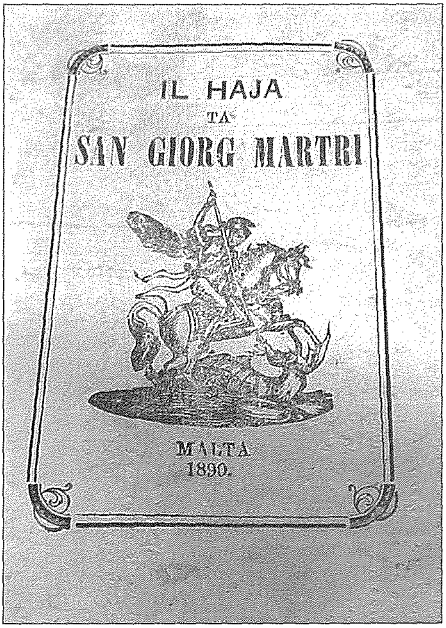

ta' Għawdex. Missieru Mikiel kien bil-ħanut tax-xorb u tal-merċa fi Pjazza Savina. Ommu Tereża kienet majjistra. Kienet ukoll magħrufa ma' Għawdex kollu għall-ħila tagħha biex tagħmel il-mediċina bil-ħxejjex. Eżatt sena wara t-twelid tiegħu, Luigi rċieva s-sagrament tal-Griżma tal-Isqof minn idejn l-Isqof Fra Gaetano Pace Forno fil-Palazz tal-Isqof tal-Belt, f'Malta. Bħala parrinu kellu lil ħuh Ġużeppi Vella, li aktar tard sar ukoll saċerdot u mbagħad kappillan tal-parroċċa ta' Kerċem f'Għawdex.

Ta' eta' żgħira Luigi beda jattendi l-iskola primarja fi Triq il-Vajringa li kienet ġiet inawgurata nhar is-17 ta' Jannar 1856 mill-Kanonku Paolo Pullicino. Imbagħad nhar is-16 ta' Settembru 1877, fil-fjur ta' żgħożitu, beda l-istudju tiegħu fis-Seminarju ta' Għawdex. Fl-1880 temm il-kors tiegħu fil-Filosofija u kompla bl-istudju tat-Teoloġija. Luigi Vella ġie ordnat saċerdot mill-Isqof Pietru Pace fil-Knisja Katidrali ta' Ghawdex nhar it-23 ta' Diċembru 1882.

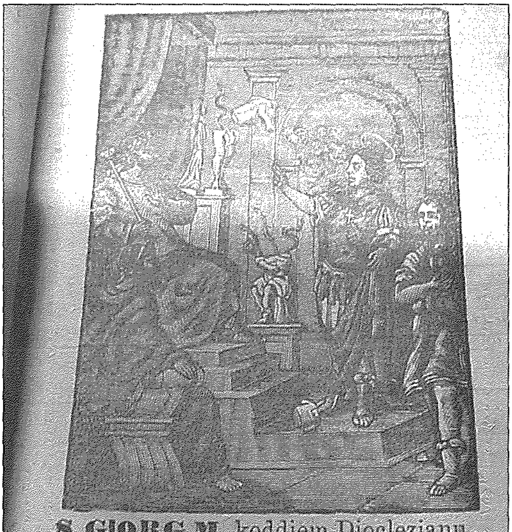
S. GIORG M. koddiem Dioclezianu.
" Chif mela intom demonj ! U ma tibzghux tokoghdu kuddiemi, li jen serv ta Gesù Cristu ? Fl' isem t' Alla, akbzu il barra min haun u morru l' infern taghcom ! ! !"

Dun Alwiġ, kif allura beda u baqa' jissejjaħ mill-poplu tar-Rabat, mill-ewwel intefa' b'ruħu u b'ġismu fil-ħidma pastorali fir-Rabat u ma' Għawdex kollu. Kien konfessur imfittex ħafna, l-iktar fost l-irġiel u l-ġuvintur. Fl-1887 ġie magħżul biex iservi bħala Kapillan fl-Isptar Ċivili tar-Rabat, liema ministeru wettqu b'reqqa kbira għal madwar tnax-il sena. Dun Alwiġ kien ukoll predikatur ta' ħila. Kien fil-fatt

imfittex ħafna għall-paninġierki u prietki oħra tal-okkażjoni.

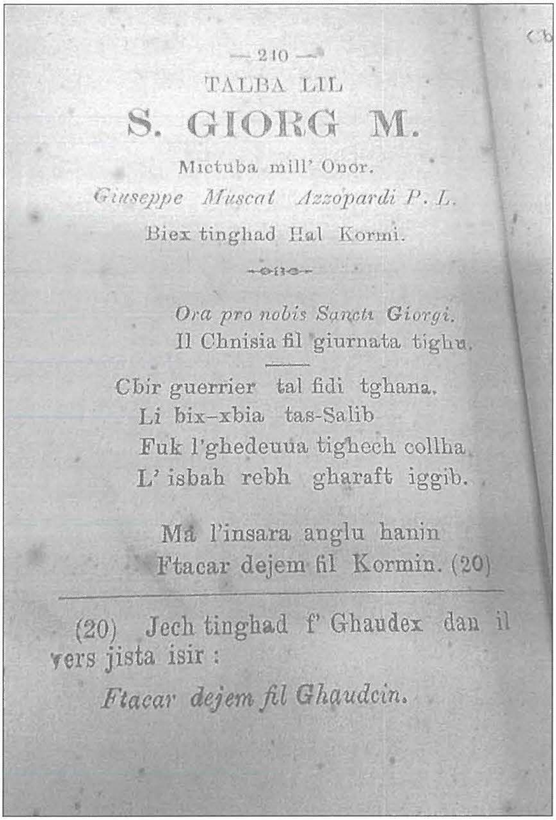
— 210 —

TALBA LIL

S. GIORG M.

Mictuba mill' Onor.

Giuseppe Muscat Azzopardi P. L.

Biex tinghad Hal Kormi.

Ora pro nobis Sancti Giorgi.
Il Chnisia fil giurnata tighu.

Cbir guerrier tal fidi tghana.
Li bix-xbia tas-Salib
Fuk l'ghedeuua tighech collha
L' isbah rebh gharaft iggib.

Ma l'insara anglu hanin
Ftacar dejem fil Kormin. (20)

(20) Jech tinghad f' Ghaudex dan il vers jista isir :

Ftacar dejem fil Ghaudcin.

Fl-1899 Dun Alwiġ ġie maħtur Kanonku Teologu tal-Knisja Katidrali ta' Għawdex, knisja li huwa ħabb u ħadem favur tagħha tul ħajtu kollha. Meta kien hemm bżonn, iddefenda l-interessi tal-Katidral mingħajr ma ħares lejn wiċċ ħadd. Stinka ħafna wkoll biex il-Kapitlu tagħha jikseb diversi privileġġi, fosthom dak tat-titlu ta' *Monsinjur* lill-membri tiegħu. Dan il-privileġġ ġie mogħti lill-Kapitlu mill-Papa Piju X nhar il-15 ta' Novembru 1907. Kien ferm xieraq għalhekk li nhar it-12 ta' Marzu tal-1922, Dun Alwiġ ġie magħżul biex iservi ta' Arċidjaknu tal-istess Kapitlu Katidrali.

Kif għidt fuq, isem Dun Alwiġ huwa wkoll marbut mal-Knisja antikissima ta' Savina, iddedikata lit-Twelid tal-Madonna, u mal-Adorazzjoni Ewkaristika Perpetwa li twaqqfet fiha bil-ħidma kbira tiegħu. Nhar il-21 ta' Novembru 1900 il-Kapitlu tal-Katidral approva pjan biex din il-knisja, filjali tal-Katidral, tiġi rrestawrata. U Dun Alwiġ ġie magħżul biex jieħu ħsieb li l-proġett jitwettaq malajr kemm jista' jkun. Peress li l-ħsara kienet wisq ikbar milli ħasbu, nhar it-2 ta' Ġunju 1901, l-istess Kapitlu deherlu li l-knisja għandha titwaqqa' u tinbena mill-ġdid. L-ewwel ġebla tagħha tqiegħdet nhar il-21 ta' Ġunju 1901. Dun Alwiġ ħadem litteralment lejl u nhar biex dan il-proġett jitlesta fi żmien qasir. Fil-fatt, ix-xogħol intemm fi Frar tal-1902 u f'Ottubru tal-istess sena ntemm ukoll ix-xogħol tal-iskultura. Nhar id-29 ta' Jannar 1903 Dun Alwiġ innifsu bierek il-knisja li mbagħad infetħet mill-ġdid għall-publiku mill-Isqof Giovanni Maria Camilleri nhar it-8 ta' Frar ta' dik l-istess sena. Is-sena ta' wara, fis-7 ta' Frar, l-istess Isqof ikkonsagraha. Imma dan ma kienx biżżejjed għal Dun Alwiġ. Il-ħolma tiegħu kienet

ikompli f'paġna 64

dik li jwaqqaf l-Adorazzjoni Ewkaristika Perpetwa f'din il-knisja. Wara ħafna taħbit u ġiri, anke ġewwa Ruma, nhar l-1 ta' Ġunju 1904, ix-xewqa ta' Dun Alwiġ saret realtà. Dakinhar inżammet l-ewwel ġurnata tal-Adorazzjoni Ewkaristika f'Savina, liema opra qaddisa għadha ħajja sal-llum.

Dun Alwiġ miet fis-17 ta' Lulju 1928 fid-dar tiegħu fi Pjazza Savina, ir-Rabat, Għawdex. Fil-folju *L-Ewkaristija* naqraw hekk dwar il-funeral tiegħu: "Mill-funeral li sarlu, jidher ċar kemm kien stmat u maħbub Dun Alwiġ mill-popolazzjoni tar-Rabat u tal-irħula. Qtajja' kbar ta' nies miġmugħin f'żewġ fillieri maż-żewġ naħat tat-triq minn fejn kellu jgħaddi l-akkompanjament għall-Knisja tal-Katidral, li tant ħabb fi żmienu, rawh għaddej sieket u ħiemed, bid-daħka fuq fommu, bħalma kienu soltu jarawh għaddej, meta kien ħaj, mit-triqat tagħhom." (Lulju-Awwissu 1928, p. 26)

Minbarra li kien saċerdot ta' għerf kbir u qdusija straordinarja, Dun Alwiġ kien ukoll kittieb tajjeb ħafna. Kiteb numru sabiħ ta' poeżiji, ħafna minnhom ta' karattru reliġjuż. Fil-fatt ta' kull sena kien jikteb poeżija lil Santa Marija li mbagħad kienet tiġi stampata fuq karti volanti u mqassma tul il-jiem tal-festa tagħha f'Għawdex. Din il-festa kienet ferm għal qalb Dun Alwiġ tant li fl-1896 ma naqasx milli jagħti l-kontribuzzjoni finanzjarja tiegħu biex tkun tista' ssir l-istatwa ta' Santa Marija li ġiet minn Ruma fis-sena ta' wara u li llum tinsab meqjuma fil-Katidral ta' Għawdex.

Dun Alwiġ kien ukoll l-editur tal-folju popolari *Id-Devot ta' Marija,* kif ukoll tal-perjodiku *L-Ewkaristija.* Minbarra dan, Dun Alwiġ ħalla wkoll warajh għadd kbir ta' kotba. Mill-pinna tiegħu ħarġu rakkonti storiċi bħal *Bint il-Hakem, Nikol Ghabdul, Fernandu Montagnes, Bernard Dopuo, Il-Ġeneral Ruman* u *Isolda Inchella*. Imma Dun Alwiġ baqa' l-iktar magħruf għal kitbiet ta' spiritwalità, ta' meditazzjoni u ta' talb. Insemmi fost dawn, it-tnejn l-iktar magħrufa: *Il-Passjoni ta' Sidna Ġesù Kristu* fi tnax -il ktieb, u *Ir-Ruh Nisranija quddiem Ġesù Sagramentat* fi tliet volumi. Kiteb ukoll diversi ħajjiet ta' qaddisin bħal *Sant'Ewfrosina, San Mammante,* u *Abdul Ghaxrif.* U fost dawn tal-aħħar insibu l-ħajja ta' San Ġorġ Martri.

Kif diġà għidt fuq, fis-sena 1890 Dun Alwiġ ippubblika ktieb bl-isem ta' *Il-Hajja ta' San Ġorġ Martri miġjuba bil-Malti mill-Onor. G. Muscat Azzopardi PL. Miżjuda u stampata t-tieni darba mis-Sac. D. Luigi Vella B.L. Direttur tad-"Devot ta' Maria".* Dan kien l-ewwel ktieb ta' aġiografija li ppubblika Dun Alwiġ. Kull kopja kienet tinbiegħ xelin (= € 0.116). Kif jixhed l-istess titlu, it-test tal-ktieb kien mibni fuq traduzzjoni għall-Malti mit-Taljan tax-xogħol tar-Révérend Abbé Eldrado de Fazy, li kienet saret u ġiet ippubblikata fl-1874 minn Ġużè Muscat Azzopardi (li twieled f'Ħal Qormi nhar l-1 ta' Settembru 1853). Ta' min jgħid ukoll li Eldrado de Fazy innifsu kien ittraduċa din il-ħajja ta' San Ġorġ mit-test Franċiż ta' Jean Darche. Sittax-il sena

wara l-pubblikazzjoni ta' Muscat Azzopardi, Dun Alwiġ deherlu li għandu joħroġ edizzjoni oħra ta' dan il-ktieb b'għadd ta' żidiet, bil-għan li jkabbar id-devozzjoni lejn San Ġorġ Martri.

Il-*Ħajja ta' San Ġorġ Martri* ta' Dun Alwiġ fih 251 paġna u hu mqassam f'żewġ taqsimiet. Fl-ewwel taqsima nsibu r-rakkont tal-ħajja ta' San Ġorġ imqassma fi tnax-il kapitlu: mit-twelid tiegħu sal-martirju tal-qtugħ ir-ras. Fit-tieni taqsima, imbagħad, Dun Alwiġ jagħti tagħrif dwar il-bidu u t-tixrid tal-kult tal-qaddis fid-dinja u anke fil-Gżejjer Maltin. F'paġna 202 jagħti tagħrif storiku dwar il-parroċċa ta' Ħal Qormi. Imbagħad ikompli bit-tagħrif storiku dwar il-parroċċa l-oħra ddedikata lil dan il-qaddis li hemm fir-Rabat ta' Għawdex. Lejn tmiem il-ktieb, f'paġna 236, Dun Alwiġ jagħti traduzzjoni tiegħu stess, mil-Latin għall-Malti, tal-Innu *Georgi Miles Incyte* li jitkanta fil-parroċċa ta' San Ġorg tar-Rabat ta' Għawdex tul il-jiem tal-festa tal-qaddis. F'paġna 240, imbagħad, huwa poġġa talba lil San Ġorġ f'forma ta' poeżija li kienet tingħad ġewwa Ħal Qormi u li l-awtur tagħha kien Gużè Muscat Azzopardi nnifsu. Ta' interess partikulari hu l-fatt li Dun Alwiġ xtaq li din it-talba tibda tingħad ukoll f'Għawdex. Fil-fatt, mal-istrofa "*Mal-insara anġlu ħanin - Ftakar dejjem fil-Qormin*", huwa jagħmel nota li tgħid hekk: "Jekk tingħad f'Għawdex, dan il-vers isir: *Ftakar dejjem fil-Għawdxin.*"

FAST, RELIABLE & AFFORDABLE

- Construction Works
- Concrete and Form Works
- Stamped and Sprayed Concrete Paving
- Warehouse and Garage Concrete Floor Screeds
- Installation of Earth Electrode
- Hire of Plant and Machinery
- Refurbishing of Pavements
- Road Patching Work
- Laying of Waterproofing Membrane

J.&K. Contractors Ltd.

102, Triq il-Hammieri, Qormi QRM 1505

TEL: 2144 7805
MOB: 9949 4813
EMAIL: jandkcontractorslimited@gmail.com
WEB: www.jandkcontractorsltd.com